

tej priliki vsa ona društva, okrajna namreč, da opuste v prihodnje svoja tako imenovana „posebna pota“, da izražajo svoje težnje edino le potom deželne učiteljskega društva. Pomniyo naj, da je vsako okraj. učit. društvo le člen „deželne verige“. V deželnih društvih naj se pa rešujejo najprej in največ politična vprašanja, a pedagoška in slična vprašanja bodo naj pa vprašanja druge stopnje. Za skupna pedagoška vprašanja posameznih dežel imajo skrb deželne učiteljske konference, te naj se v postavnih terminih sklicujejo, in pomagano nam bode. Da se pa deželne učiteljske konference ne sklicujejo o pravem času — paragrafi veljajo samo za nas — smo pa učitelji sami največ krivi, zakaj naši zastopniki c. kr. dež. vlade uvidevajo, da učiteljstvo samo rešuje na svoje stroške razne šolsko-pedagoške zadače, toraj čemu deželne učit. konference na državne stroške?!

Posamezne „zaveze učiteljskih društev“ po narodnosti pa imamo za nekake državne zборе, za posamezne narode, ne glede na deželne meje. Tu naj se preresetavajo politična in šolska vprašanja posameznih narodnosti na oni podlagi, katero zahteva čut človeške pravičnosti, da se vsak narod razvijaj v svojem jeziku, v svoji veri, da slednjič doseže oni smoter, ki ga ima načrtanega od svojega Stvarnika. Iz teh učiteljskih zvez izgini vsa ona umetno napravljena napetost, v teh zvezah zavladaj odločna narodna in verska tolerantnost, ki veli: „Človek sem, pravico imam do obstanka“.

Avstrijska učiteljska zveza pa bodi to, kar je ustavni državi ministrstvo. V tej zvezi naj bodo zastopane vse zveze učiteljskih društev po narodih.

Vse učiteljske zveze tako mnogolične Avstrije stopijo v tesno zvezo med seboj. V ta namen naj napravijo vse te zveze neko društvo, čegar udje bi bile posamezne učiteljske zveze. Občnih zborov v tem pomenu, kakor jih imamo n. pr. pri naši „Jugoslovanski učiteljski zvezi“, si pač misliti ne moremo, temveč kadar bi bilo treba rešiti kako za vse učiteljstvo važno zadevo, bi sklical učiteljski „ministrski predsednik“, to je avstrijske učit. zveze predsednik v posvet vse načelnike posameznih zvez k posvetovanju. Ti bi potem prišli s svojimi sekojskimi načelniki, to je s svojimi tajniki in blagajniki, k posvetovanju, in to bi bil občni zbor avstr. učiteljske zveze.

V teh posvetovanjih bi posamezni predsedniki sestavili nekako podoben načrt, po katerem bi imela ta enketa delovati. Vprašanja, ki potrebujejo temeljitega preresetanja, naj bi potem prišla pri občnih zbora posameznih zvez na dnevni red. Če jih večina zavez sprejme, obveljajo, ako pa ne, pa padejo.

Vprašanja pa, katera potrebujejo hitrejše rešitve, bi pa lahko ono učiteljsko ministrstvo samo rešilo.

V tem smislu, upamo, da se da najhitreje rešiti vprašanje o ustanovitvi avstrijske učiteljske zveze.

Mogoče, da nam kdo poreče: Kako se bodo pa razumeli ti predsedniki raznih jezikov v tej enkati. To je popolnoma njih stvar. Mislamo, da je večinoma predsednikov učiteljskih zvez toliko omikanih, da znajo po več jezikov in potem bi se že razumeli. Lajati bi jim gotovo ne bilo treba. Kako se neki umevajo avstrijski škofje pri svojih konferencah? In kako so se pa razumeli zadnjič pri oni enkati na Dunaju vsi deželni glavarji, ko se je šlo za skupni državni interes? Našega deželne glavarja še danes niso obesili, ker se je drznil izpregovoriti nemško. Torej ne bodimo malenkostni in pustimo stvari, ki so v očeh razumnikov otročarija.

In naloga avstrijske učiteljske zveze je velikanska. V Avstriji smo prišli že do te stopnje, da vsak stan rešuje svoja vprašanja po svojih zastopnikih, vojaštvo vojaška, duhovnik duhovska itd. Edino le učiteljska „para“ dela to izjemo, da mu drugi narekujejo, da ga drugi vodijo. In kot glavni naš smoter bodi, tudi zase doseči isto postavo. In glavni namen avstrijske zveze obstoji pač v tem, postaviti nas na lastne noge.

Pa zadosti to! Naša misel je: Skrbimo, da čim prej ustanovimo to prekoristno ministrstvo.

Da bode pa zaveza popolnejša, upamo, da slišimo še kak glas, zakaj več oči, več vidi.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Okrajna učiteljska konferencija.

Ali je uradna okrajna učiteljska skupščina učiteljski parlament? Ali je mar le nekakšna šola? Ne eno, ne drugo, marveč oboje skupaj. Da imamo te zборе in da se okrajne učiteljske skupščine še niso odpravile, zato se ima učiteljstvo zahvaliti § 45. drž. šol. zakona (14. vel. travna 1869) in samemu sebi. Te okrajne učiteljske skupščine se vrše namreč že 30 let tako dostojno, da ni bilo v tej zadevi nikakršnih pritožeb. Zato se vlada, ko je l. 1883 s parlamentom vred državni šolski zakon prena-redila, tega § ni dotaknila. Tudi min. ukaz z dne 8. vel. travna 1872, s katerim so se ustanovile norme za okrajne konference, je ostal neizpremenjen. Kakšno nalogo imajo te konference, to nam povedo sledeče točke omenjenega ukaza.

§ 2. Okrajnim učiteljskim skupščinam je sploh nalog: prizadevati si do potrebne skladnosti v notranji uredbi učilništva po okraji, posvetovati se o prirokih (pomokih) k pospehu ljudskega učilništva, semkaj mereče nasvete podajati okrajnemu učilničnemu oblastvu in izreka mnenja o vprašanjih, katera mu od tega oblastva hodijo o učilničnih stvareh.

Posebno treba:

1.) da ustrezajo nalogu, katerega jim učilnični in učni red odkazuje o učnih črtah, posameznim razredom določenih smotrih (ciljih) itd.;

2.) da presoajo uredbo rabečih knjig in beril ter tudi drugih učnih pripomagal in pospeševal poučevanja, in nasvetujejo, kako naj se jim da večja dovršenost, ali oziroma da se uvedo nova samoučila in učila;

3.) da učitve (metode), katere je za primerne potrdila praksa in teorija, v živo pretresajo, ter da svojo misel izrekajo o njih sprejetji in tudi o načelih učilničnega ustrahovanja;

4.) da posebno pazijo na otročje vrte, na učilnice ženskega dela, na učilnične knjižnice, na učilnične vrte, na njive za poskušnje v poljedelstvu, na telovadnice ter na vse tiste naprave, katerim je namera, učilnični mladini gojiti zdravje;

5.) da pretehtujejo zapreke, upirajoče razvoj javnega uka v tistem okraji, ter da podajajo nasvete, kako bi jih bilo odpraviti;

6.) da se razgovarjajo o prirokih, kateri bi v skladnost spravili, kar se največ more, domače z učilničnim odgojevanjem;

7.) da se posvetujejo o prirokih, s katerimi bi se razprostranile učilnice in učilništvo po tistem okraji, posebno s katerimi bi se uvedli uki v daljše izobraževanje in uvedle nižje strokovne učilnice z ozirom na potrebe tistega okraja;

8.) da pretresavajo priroke k daljši omiki učiteljev v njih znanji, zlasti uredbo okrajnih učiteljskih knjižnic.

Nameri učiteljskega daljšega izobraževanja ustrezajo v okrajnih skupščinah še posebno prepodavanja znanstvene ali pedagogične vsebine, razkazavanje praktičnega učenja v določenih učnih stvareh in razstave učil.

(Dalje.)

Zmes.

XV.

G. urednik! Ker vem, da se pečate tudi s svetovno politiko, tedaj Vam je gotovo znano, kako neusmiljeno mesarijo bokserji na Kitajskem misijonarje in katolike. Dolgo je morala tleti iskra, mnogo so morali zakriviti razni misijonarji, kotoliški in protestantovski, mešajoč se v privatne zadeve Kitajcev, da je bruhnil ustanek s tako elementarno silo kar čez noč. Seve, da je tudi grabežljiva politika evropskih velesil mnogo pripomogla, da so jeli Kitajci sovražiti vse Evropejce, zlasti pa Nemce, ki v vse vtikajo svoj nos.

Naši Koblarji so tudi pravi pravcati bokserji, ki v svojem fanatizmu, pravše „pijanem deliriju“ napadajo vsakega, ki ne trobi v njihov rog. Zadnjič je dobil pa tovariš Ivan Lapajne v „Slovenču“ spominčico, katere odlomek se glasi: „Tudi krško mesto ima v svoji sredini srce, ki bije zanj (za dr. Tavčarja) od zore do mraka, od mraka do dne in sicer globoko in široko srce. To srce nosi v prsih mož, o katerem se govori, da rad dela, pa tudi rad zasluži; mož, ki pazno motri slovenski svet in točno presoja, kakšne bukvice bi se najložje prodale med njim; mož, ki je res spisal že mnogo površnega, ki se pa lahko ponaša, da tako zmešanega in netočnega pisanja, kot je dobro plačano, o kreditnih razmerah med kmeti na Kranjskem“, ki je je lani priobčilo nemško „društvo za socialno politiko“, še ni bilo v knjigah tega društva. Zove se Ivan Lapajne...“ Ali ni to ostuden napad na vrlega, zaslužnega in delavnega slovenskega šolnika? Seve, mnogo duhovnikov pase celi dan lenobo; ako pa že kaj delajo, puste si vsaki pobožni zdihljivej pošteno plačati. Ali nič ne vidite pezdiranja v svojem očesu?

Statistika o dohodkih škofov je sila razburila A. Koblarja, ki piše v svojem trobilu: „Mi le toliko povemo za danes, da ljubljanski knezoškof dr. Jeglič jako skromno živi in veliko žrtvuje za narod. „Stradajoči“ učitelji pa žive večkrat zelo potratno in razni Engelberti desetkrat toliko litrov spravijo pod streho kakor marsikateri škof. Včasih jim napravijo litri „Zmes“ v glavi in potem pišejo v „Učit. Tov.“ Koblar, ko mislijo na Gregorčiča in druge. Ubogi dijaki, ko ta „zmes“ pride v šolo!“ Kdo za Boga je kdaj trdil, kako dr. Jeglič živi in kam spravi svoje dohodke, katerih ima 52.000 glđ. ne pa kron. Kako pa duhovniki žive, imamo nebroj dokazov. Le pogledjte jih, kako se rdeči kakor kuhani raki guncajo iz farovža po

mastnih pojedinah; nekteri ne najdejo celo v vozu ravnotežja, če tudi jim sv. Urh priskoči na pomoč.

Tudi „Soča“ prinaša iz gorskih krajev zanimiv slučaj: „Naš vikar je igravec na karte prve vrste; po zimi so igrali po cele večere, in celo do četrte ure v jutro „evik“, in to v njegovi hiši. — Potem pa je šel maševat. — Primerilo se je, da je mazilil bolnika s svetim oljem, ali je bil pri tem svetem opravilu tako pijan, da je komaj vzdrževal ravnotežje; gugal se je semtertje kakor trsje v vetru. Sicer pa hoče imeti povsod zadnjo besedo in v vsako reč utika svoj „žegnani“ nos.“

Drugi slučaj blizu Gorice. „Teden dni je menda od tega, kar je šel neki gospod nunc v injen, in ne malo, v spovednico, spovedovat mlade deklice. Opravil je spoved vseh kar najhitreje, nekaj minut je trajalo, in zapustil je cerkev, ker se mu je mudilo — k litru. G. Koblar, ali sta ta dva brata tudi „liter-rata?“

V Gorici imajo tudi „črnega kusa“, od katerega izvira mnogo hujskarij. Na učiteljsku je ruval tudi proti „Učit. Tovarišu“, agitujoč za „Slov. Učitelja“ ter je baje svoj namen tudi dosegel. In taki ljudje naj vzgojujejo našemu narodu — učiteljstvo?

Poučljiv je za nas tudi napad na nadučitelja iz Ribnega v „Slovenču“ od 3. t. m.: „Ali ni nikogar, ki bi zabranil, da ne bodo ljudje, ki so plačani za ljudske vzgojitelje, v največje pohujšanje poštenih staršev in ogromne večine, kar očitno se ponašali z ljudstvu najpogubnejšimi načeli“. In ta najpogubnejša načela so načela narodno-napredne stranke. Radovedni smo, ali bodo v dežel. šol. svetu razumeli ta nežni „Slovenčev“ migljaj in vpeljali inkvizicijo proti narodno-naprednemu učiteljstvu. V Avstriji je vse mogoče, saj staršem odpeljavajo celo otroke in jih poskrijejo po samostanih. Ubogi starši kljub vsemu potezanju na merodajnih mestih ne dobe več svojih otrok nazaj. Vor den Klosterpforten hört die Weltmacht auf! Ali tak rop dovoljuje tudi katoliška morala??

Prof. Zidanšek se je oglasil na našo zadnjo opazko o njegovem „Jeruzal. romanju“ zdaj v „Slov. Gospodarju“, katero jemljemo lojalno na znanje in se glasi: „Omenjena časnika („Učit. Tov.“ in „Sl. N.“) trdita, da sem jaz z navedenimi besedami hotel pokazati svoje sovraštvo do lepih šolskih poslopij in potem posredno seveda tudi do šole sploh. Temu nasproti javljam kot avtentičen tolmač svojih besed in spisov, da z zgorajšnim citatom nisem hotel in nisem mogel pokazati svojega sovraštva do lepih šolskih poslopij, ker takega sovraštva ne poznam, temveč rad gledam lepe šolske stavbe in jih iz celega srca privoščim učiteljem in učencem. Vsakdo, ki me pozna, tudi vé, da sem jaz prijatelj mladine in šole, nikakor pa sovražnik, in da sem navdušen prijatelj in zagovornik vseh krščansko in narodno mislečih učiteljev.“ No, krščanski smo vsi, samo klerikalni ne. Ker prof. Zidanšek avtentično tolmači svoje besede drugače, kakor bi jih vsakdo tolmačil na prvi hip, ne rečemo nič o njem, pač pa izjavimo, da smo že iz več duhovniških ust slišali, da so šolska poslopja prelepa in predraga, ki bodo kmeta uničila. Faktum je in ostane, da se enake besede rabijo v sovražnem smislu do šole.

Pred „Zaveznim“ zborovanjem v Mariboru je že velik strah. Okrajno glavarstvo ne pusti svirati vojaške godbe. Za komentar temu ne bode odveč, ako doslovno navedemo odlomek iz poročila dežel. šol. sveta v Gradcu o regulaciji učit. plač in o učiteljih. Glasi se: „Es ist eine nicht zu leugnende erfreuliche Thatsache, dass sich